

VOLBA SMĚRU HLAVNÍHO ÚDERU A VYTVÁŘENÍ ÚDERNÝCH USKUPENÍ

Zkušenosti z minulých válek svědčí o tom, že agresor se vždy snažil o získání rozhodující převahy již od počátku války.

Možnost jejího zahájení nenadálým napadením s překvapením vyžaduje již v míru udržovat v neustálé bojové pohotovosti síly a prostředky schopné odrazit nepřátelské úder, zabezpečit překrytí státní hranice, zabránit proniknutí nepřítele do hloubky státního území, zabezpečit operační rozvinutí vojsk a vytvořit podmínky k zasazení hlavních sil i pro přechod do útoku.

Proto zničení nepřítele v útočných operacích při celkové rovnováze sil obou stran, jak nám potvrzují také historické zkušenosti, bylo dosahováno zpravidla komplexním řešením takových složitých otázek, jako jsou: dovedná volba směru hlavního úderu, soustředění sil a prostředků na rozhodujícím směru, zabezpečení překvapení, mohutnost palebného ničení nepřítele, plné využití morálního faktoru vojsk v operacích atd.

Přítom hlavním faktorem, který i v soudobých podmínkách nic neztratil na svém významu, byla i je **dovedná volba směru hlavního úderu**.

Všestranné zdůvodnění zámyslu, správná volba směru soustředění hlavního úsilí vojsk v operaci jsou prvořadými a nejdůležitějšími úkoly v práci velitelů a štábů při přijetí rozhodnutí, jsou výsledkem rozsáhlého tvůrčího úsilí polního velení jako celku.

Správná volba směru hlavního úderu předurčuje úspěch útoku, a proto je základem rozhodnutí pro operaci.

Vytvoření ničivé převahy sil v rozhodující chvíli a na rozhodujícím místě, to je nezbytná podmínka k dosažení úspěchu.

Při volbě směru hlavního úderu je nutné hluboce analyzovat vojenské, sociálně politické, ekonomické a fyzikálně geografické podmínky situace a jejich možné změny. V umění vybrat (zvolit, stanovit) tento směr se projevuje úroveň připravenosti, operační znalosti a vojevůdcovského umění velitele.

Charakteristickým příkladem dovedné volby směru hlavního úderu vzhledem k politickým, vojenským a ekonomickým faktorům může být volba směru úderu při ničení denikinské armády v roce 1919. Vedení hlavního úderu Jižního frontu z Orla a Voroněže přes Kursk, Charkov, Donbas na Rostov bylo výhodnější ve srovnání s úderem Jihovýchodního frontu z prostoru Caricyna na No-

vorossijsk proto, že: umožňovalo v krátké době vytvořit úderné uskupení jižního frontu, na tomto směru útoku mohla vojska Rudé armády počítat s aktivní podporou dělnické třídy i nejchudšího rolnictva a za útoku osvobozovala důležitá průmyslová centra i uhelné oblasti Ukrajiny, což mělo obrovský ekonomický význam pro mladou sovětskou republiku.

Vojské, sociálně politické a ekonomické faktory byly trvale posuzovány i při volbě směrů úderů ve frontových operacích Velké vlastenecké války. Hlavní úder byly vedeny na úseky bráněné méně bojeschopnými vojsky satelitů fašistického Německa nebo na nedoplněné německé svazky, ale také na styky i křídla bránících se vojsk a na směrech, kde byla velká administrativně politická centra, hlavní města států, průmyslové prostory.

Pod pojmem **hlavní úder** je třeba chápat **úder vedený hlavním uskupením vojsk, raketovými jadernými prostředky a letectvem frontu ve směru, jenž má rozhodující význam pro zničení hlavních sil nepřítele a dosažení cíle operace.**

Přítom směr hlavního úderu musí zabezpečovat možnost efektivního použití jak jaderných, tak i konvenčních zbraní k rozhodnému zničení hlavního uskupení nepřítele, výhodné podmínky pro soustředění i rozvíjení vlastních vojsk a rychlé ovládnutí takových prostorů, které vytvářejí předpoklady k narušení celistvosti obrany nepřítele a operační odolnosti hlavních uskupení jeho vojsk, možnost zničení nejdůležitějších z nich a splnění úkolů ve stanovených lhůtách.

Počet úderů v útočné operaci frontu je určován vytvořením potřebné převahy sil a prostředků nad nepřítelem na každém směru. Vzhledem ke složení a možnostem soudobého frontu mohou být v jeho první útočné operaci dva až tři směry úderů, z toho jeden hlavní. Nemůžeme vyloučit ani uskutečnění úderu frontem na jednom směru, např. tehdy, budou-li v jeho prvním sledu působit dvě armády.

Za zvláštních podmínek na válčišti bude mít velký vliv na volbu směrů úderů, kromě složení frontu, také počet a kapacita směrů dostupných pro útok operačních uskupení vojsk.

Při vedení následující operace, kdy bude uskupení nepřítele na válčišti oslabeno a součinnost mezi jeho vojsky narušena, je možné počet úderů zvýšit.

Volba směru hlavního úderu tvoří základ rozhodnutí velitele frontu na operaci. Je určující pro úspěch útoku.

Na volbu směru hlavního úderu mají značný vliv cíl strategické operace, složení, situace, předpokládaný charakter činnosti hlavního uskupení nepřítele a způsoby jeho zničení.

V první útočné operaci je nutné mít na zřeteli nejen používané prostředky ničení (jaderné nebo konvenční) a uskupení nepřítele, vytvořené v době míru v přihraničních prostorech, ale i jeho posílení po zmobilizování i skutečném manévru do pásma frontu z jiných směrů nebo dokonce z druhých válčišť. Kromě toho na volbu směru hlavního úderu má vliv složení a situace vojsk frontu, možnosti rychlého vytvoření úderných uskupení bez složitého přeskupení.

Je výhodné vést hlavní úder do prostorů (úseků), které jsou bráněny méně bojeschopnými nebo nedoplněnými svazky, na stykách a křídlech bránících se vojsk, tzn. proti slabým místům v operační sestavě nepřítele, zvláště při vedení operace za použití pouze konvenčních zbraní. To nám umožňuje rychleji a s nižšími ztrátami zlomit odpor nepřítele, vytvořit trhliny v jeho operační sestavě a provádět úder do boku a týlu nepřátelského hlavního uskupení. V řa-

dě případů, zvláště za použití jaderných zbraní, může být hlavní úder veden bezprostředně i proti nejdůležitějšímu nepřátelskému uskupení s cílem jeho rychlejšího rozdělení a zničení po částech.

Směr hlavního úderu frontu se obvykle stanoví do celé hloubky operace s vytvořením a udržováním značné převahy sil a prostředků nad nepřítelem. Nelze však vyloučit takový případ, kdy tento směr bude stanoven jen do hloubky bližšího úkolu. V závislosti na vytvoření situace je možné směr hlavního úderu v průběhu operace měnit, a to z toho důvodu, že se změnila strategická situace, nebo je zapotřebí ničit nové uskupení nepřítele apod.

Z toho vyplývá, že volba směru hlavního úderu vyžaduje tvůrčí přístup v závislosti na stanovených úkolech, používaných druhích zbraní, možnostech vojsk i na konkrétních podmínkách situace.

Vedení hlavního úderu proti slabému místu nepřítele, zvláště při útoku za použití pouze konvenčních zbraní, má nesporné přednosti, proto umožňuje rychleji než na jiných směrech a s menšími ztrátami prolomit obranu nepřítele, vklínit se do jeho sestavy, vytvořit mezeru v jeho obraně a vyjít do boků a do týlu hlavního uskupení jeho vojsk.

Přitom, jak jsem již uvedl, je možné hlavní úder vést i tam, kde je nepřítelem dostatečně silný a aktivní, je-li to podmíněno zámyslem strategické operace, zvláště za použití jaderných zbraní. V tomto případě bude nutné na uvedeném směru vytvořit rozhodující převahu nad nepřítelem v jaderných prostředcích, letectvu, tancích a v dělostřelectvu tak, aby hromadným použitím jaderných i konvenčních zbraní (raketovým vojskem, dělostřelectvem, letectvem, prostředky PVO) mu byly způsobeny takové ztráty, které výrazně naruší bojeschopnost a vytvoří příznivé podmínky pro dokončení jeho zničení rozhodnou činností motostřeleckého a tankového vojska, vzdušných výsadků i úderných výsadkových svazků a útvarů.

Aby bylo dosaženo předpokládaného úspěchu, je nutné soustředit na směr hlavního úderu tři i vícenásobnou převahu nad nepřítelem.

Tak jako cíl útočné operace, tak i směr hlavního úderu určujeme jeden (jednotný), nezávisle na tom, zahajuje-li se za použití jaderných nebo pouze konvenčních zbraní.

Směr druhého úderu (úderů) stanoví velitel na podporu hlavního úderu s cílem zničení nejdůležitějšího uskupení nepřítele. Při jeho (jejich) určení je nutné vycházet z toho, aby útočící vojska rozdělila protistojícího nepřítele a zničila ho po částech v co nejkratší době.

Na směrech druhých úderů jsou vytvářena a působí taková uskupení sil a prostředků frontu, která svým složením dosáhla převahy nad protistojícím nepřítelem, zabezpečují jeho zničení a vedení útoku ve vysokém tempu jak za použití jaderných, tak i pouze konvenčních zbraní.

Na směrech úderů je zapotřebí vytvářet odpovídající hlavní a další úderná uskupení vojsk frontu. Jejich složení určuje velitel při přijetí rozhodnutí k operaci a může zahrnovat svazy a svazky prvního a druhého sledu frontu s jejich posilovacími prostředky, které působí na tom nebo jiném směru. Vojsko protivzdušné obrany a frontové zálohy včetně vojsk, jež jsou k dispozici v míru, ale i těch, která jsou mobilizována nebo přisunována z hloubky.

Soustředění sil a prostředků je jednou z nejstarších zásad vojenského umění, která má své opodstatnění jak ve strategickém a operačním, tak i v taktickém měřítku.

Hlavním faktorem ve vytvoření úderného uskupení k vedení útoku při rovnováze sil protistojících stran je právě **dovedné soustředění sil a prostředků na stanoveném směru**. Tento princip byl a zůstává vedoucím ve vojenské teorii soudobých armád. Oficiální vojenští představitelé USA a NATO vycházejí ze zásady, že soustředění sil je činitelem bojové moci a úspěchu. Tato zásada je také zakotvena v polním řádu armády USA FM 100-5 (1982) a FM 100-1, kde je přímo zdůrazněno, že útočící zvítězí ve sražení, vytvoří-li rozhodující převahu na směru hlavního úderu ve svůj prospěch.

Operačně taktický smysl soustředění vojsk vždy spočíval v koncentraci značného množství sil a prostředků k vytvoření početní převahy na rozhodujícím směru, což umožňovalo i přesto, že nebylo dosaženo celkové převahy, prolomovat obranu nepřítele, rozdělovat jeho uskupení a ničit je po částech. O tom svědčí zkušenosti z řady operací vedených v letech Velké vlastenecké války.

Celkově nám operace Velké vlastenecké války poskytují mnoho poučných příkladů mistrného vytváření úderných uskupení vojsk, dovedné realizace nejdůležitějšího principu vojenského umění — soustředění sil a prostředků s cílem vytvoření rozhodující převahy nad nepřítelem na hlavních směrech. Tyto operace potvrdily závěry vojenské vědy o vytváření, rozvíjení a použití silných úderných uskupení ve frontových operacích a ještě dále je obohatily.

Především se prokázalo, že je velkým uměním určit správně počet úderných uskupení ve frontu, jejich složení, způsob soustředění, zasazení a využití v průběhu operace. Získané zkušenosti můžeme v určitém směru i nyní uplatnit a použít. Jejich hluboké studium je významným prostředkem zvyšování profesionální přípravy velitelských kádřů.

V soudobých podmínkách je více než dříve soustředování úsilí spojeno se zásadami mobility, aktivity a překvapení. Síla úderu, rychlost a nenadálá činnost má rozhodující význam. Soustředování úsilí má tedy vedle kvantitativní i kvalitativní podstatu.

Soudobé podmínky zdůrazňují nutnost a význam utváření silných úderných uskupení ve frontech, úzkou souvislost mezi jejich schopností prolomovat obranu nepřítele a dosaženými výsledky operací. Dovedné vytvoření silných úderných uskupení umožňuje překonat nepřítele v silách, aniž by byla nutná celková převaha nad ním, nebo tehdy, je-li tato jen neznatelná, vést silné počáteční údery, rychle prolomovat obranu, stupňovat úsilí v průběhu operace a uskutečňovat ji ve vysokém tempu.

Úderná uskupení jsou účelově, cílevědomě vytvořená uskupení na rozhodujícím směru útočné činnosti. Jejich síla a složení musí odpovídat požadavku dosažení takové převahy na daném směru, která zabezpečí úspěšné rozvíjení útoku. Je nutné, aby tato uskupení zabezpečila:

- ve vzniklé situaci a na daném směru (svou údernou a palebnou silou) převahu nad nepřítelem, zničení jeho hlavní síly, získání operační iniciativy, ovládnutí a udržení stanoveného prostoru,
- podmínky pro přenesení směru hlavního úderu ke zničení nepřítele na výhodnější směr.

Složení úderných uskupení frontu musí být takové, aby na zvolených směrech značně převýšila nepřítele v silách a byla schopna nejen obranu nepřítele rychle prolomit, ale i prudce rozvíjet úspěch do hloubky až k dosažení stanovených cílů operace. K tomu je zapotřebí, aby v sestavě úderných usku-

pení, kromě silného prvního sledu, byly i druhé sledy, vysoce pohyblivá vojska a zálohy.

Důležité je i stanovení počtu úderných uskupení, při kterém je nutné vycházet z toho, aby nebylo rozptýleno úsilí vojsk frontu a aby v každém uskupení byly dostatečně úderné síly. Jsou-li ve frontu dvě a více uskupení, pak jedno z nich je hlavní a tím i nejsilnější.

Vytváření úderných uskupení vyžaduje vykonání širokého komplexu opatření na základě přesných propočtů a operačního předvídání charakteru nejbližší činnosti nepřítele. Především je nutné mít na zvolených směrech (i na úkor druhořadých úseků) silná úderná uskupení, rychle a skrytě uskutečnit jejich soustředění a bez dlouhého pobývání ve výchozích prostorech vést silné a prudké údery. Čím je vyšší úroveň umění rychle vytvářet taková uskupení, tím větší je pravděpodobnost zvítězit i při poměrně stejném celkovém poměru v silách a prostředcích.

Umění soustředění hlavního úsilí na rozhodujících směrech zachovává význam jednoho z nejdůležitějších faktorů dosažení úspěchu, který směřuje ke zničení nepřítele vyrovnanými silami, zvláště za použití pouze konvenčních zbraní. Toto umění se projevuje v dovedném rozdělení sil a prostředků na jednotlivé směry za použití na hlavním směru větší části nejbojeschopnějších vojsk, mohutných a efektivních prostředků a na druhých směrech jejich minimálního počtu.

Vytváření úderných uskupení, přenášení hlavního úderu na jiný směr, soustřeďování značných sil a pouze konvenčních prostředků přináší s sebou nebezpečí přechodu nepřítele k použití jaderných zbraní a zničení úderných uskupení. Proto je třeba tyto skutečnosti brát v úvahu a soustřeďovat vojska jen na nezbytně nutnou dobu, rychle a skrytě.

Princip soustředění hlavního úsilí, vytvoření převahy sil a prostředků nad nepřítelem na nejdůležitějším místě a v rozhodující době zůstane v platnosti i v budoucnosti, i když může nabývat na nové podobě.

Stále více půjde o soustřeďování úsilí na hlavním směru prostřednictvím manévru palbou a raketovými údery. Vzrostou možnosti využití především účinků úderů a palby na směr hlavního úderu a na nejdůležitější uskupení nebo objekty nepřítele. Na soustředění úsilí se budou více podílet výsadky všeho druhu, operační manévrovací skupiny, použití prostředků REB. Zejména při vedení útočné operace za použití pouze konvenčních zbraní bude zřejmě nutné soustřeďovat síly a prostředky do určitého prostoru, ale jen na minimální dobu. Vzhledem ke zvyšujícím se ničivým účinkům palby při velké koncentraci vojsk mohou vznikat značné ztráty, a proto se zvýší význam rychlého manévru při soustředění vojsk. Je pravděpodobné, že se změní i taktické normy soustřeďování sil a prostředků k dosažení převahy nad nepřítelem.

V článku jsem poukázal jen na některé otázky spojené s volbou směru hlavního úderu a na požadavky vytváření úderných uskupení z hlediska soudobého i možného vývoje operací. Tuto problematiku bude nutné dále rozpracovávat, aby zničení nepřítele při vyrovnaném poměru sil bylo dovedně řešeno i v další době.